

VAASAN AMMATTIKORKEAKOULU
UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Pauliina Rantala

SIJAISPERHEEN BIOLOGISEN LAPSEN KOKEMUKSIA SIAISSISARUUDESTA

Sosiaali- ja terveysala
2023

TIIVISTELMÄ

Tekijä	Pauliina Rantala
Opinnäytetyön nimi	Sijaisperheen biologisen lapsen kokemuksia sijaissisaruuudesta
Vuosi	2023
Kieli	suomi
Sivumäärä	34 + 1 liite
Ohjaaja	Aira Bragge

Työn tarkoitus on tutkia ja tuoda esiin, millaisia tunteita, myönteisiä kokemuksia ja haasteita sijaissisuus tuo sijaisperheen biologisille lapsille. Aihetta on tutkittu vähän, vaikka sijaisperheiden määrä on kasvava ja sijaissisarot ovat usein iso osatekijä onnistuneessa sijoituksessa. Sijaislasten tulo perheeseen on suuri muutos elämän eri osa-alueilla myös perheen biologisille lapsille.

Tutkimus on toteutettu sisäpiirihaastatteluna, jossa on käytetty avointa haastattelua. Haastateltavat ovat jo nuoria-aikuisia tai aikuisia ja toimineet sijaissisarena useamman vuoden ajan. Haastatteluissa näkyy, miten haastateltavan ikä sijoituksen aikana on vaikuttanut kokemukseen ja millaisia voimavaroja ja haasteita se on elämään tuonut. Haastateltavien vastauksia on analysoitu aineistolähtöisellä sisältöanalyysillä.

Tutkimuksen tulokset kertovat sijoittavan kunnan vähäisistä resursseista ja perheiden biologisten lasten huomioimisesta. Sijaissisuus on monella tavalla rikastuttava tekijä elämässä, mutta sen tuomiin haasteisiin ja muutoksiin tarvittaisiin enemmän tukea ja seurantaa.

Avainsanat lastensuojelu, sijaishuolto, perhehoito, sisarusuhteet

ABSTRACT

Author	Pauliina Rantala
Title	The Experiences of the Foster Family's Biological Child on Being a Foster Sibling
Year	2023
Language	Finnish
Pages	34 + 1 Appendix
Name of Supervisor	Aira Bragge

The purpose of the bachelor's thesis is to study and describe what kind of feelings, positive experiences and challenges foster siblings bring to the biological children of the foster family. There has been little research around the topic, even though the number of foster families is growing, and foster siblings are often a significant factor in a successful placement. The arrival of foster children in the family causes major change also for the family's biological children in different areas of life.

The bachelor's thesis has been conducted as an insider interview, where an open interview has been used as the data collection method. The interviewees are young adults or adults and have acted as foster siblings for several years. The interviews show, how the interviewee's age during the placement has affected the experience, and what kind of resources and challenges it has brought to their life. The responses of the interviewees have been analyzed by using data-driven content analysis.

The research results indicate a lack of resources of the municipality that places a child in a foster family and the considerations of the families biological children. Forster siblings are in multiple ways an enriching factor in life, but more support and monitoring would be needed for challenges and changes it brings.

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO	7
2	PERHEHOITO	9
	2.1 Lastensuojelu	9
	2.2 Sijaishuolto	10
3	SISARUSSUHTEET	11
	3.1 Sijaissisaruu.....	11
	3.2 Sijaissisaruu lapsen ikään heijastaen.....	12
4	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS.....	14
	4.1 Tutkimusmenetelmä.....	14
	4.2 Aineiston kerääminen	14
	4.3 Aineiston analyysi.....	16
	4.4 Tutkimuksen validiteetti, reliabiliteetti ja eettisyys	17
5	TUTKIMUKSEN TULOKSET	18
	5.1 Aineistolähtöinen sisällönanalyysi.....	18
	5.1.1 Sijaislapsen tulo perheeseen.....	19
	5.1.2 Suhde sijaissisarukseen	19
	5.1.3 Sijaissisaruu parhaimmillaan.....	21
	5.1.4 Sijaissisaruu ja haasteet	22
	5.1.5 Mitä tekisin alusta alkaen toisin.....	23
	5.1.6 Aikuisuus ja sijaissisaruu	24
	5.1.7 Minä aikuisena	25
	5.1.8 Omia lapsia ja sijaissisaria	26
	5.1.9 Jaettuja ajatuksia	27
6	JOHTOPÄÄTÖKSET	29
7	POHDINTA.....	31
	LÄHTEET.....	33
	LIITTEET	35

KUVIOLUETTELO

Kuvio 1. Esimerkki sisällönanalyysistä.	16
Kuvio 2. Työssä käytetyt yläkäsitteet.	18

LIITELUETTELO

LIITE 1. Haastattelurunko

1 JOHDANTO

Perhehoitoliiton tilastojen mukaan vuonna 2021 Suomessa oli 5 168 sijaisperheeseen sijoitettua lasta (Perhehoitoliitto 2021). Sijoitetulle lapselle sijaisperheen biologiset lapset voivat olla iso osatekijä onnistuneessa sijoituksessa ja onnellisessa arjessa. Tämän työn tarkoitus on tarkastella ja tutkia sijaisperheen biologisten lasten tuntemuksia sijaissisaruuudesta. Miten sijaissisaruuus muuttaa heidän elämäänsä ja millaisia tunteita se tuo mukanaan. Työn on tarkoitus tuoda esiin asian myönteiset ja voimaannuttavat asiat, mutta myös mahdolliset haasteet.

Opinnäytetyön aihetta lähdin pohtimaan oman osaamiseni, mielenkiintoni ja ammattini kautta. Mikä aihe tukisi ammatillisuuttani, vahvistaisi osaamistani ja ohjaisi mielenkiinnon kohteitani. Olen itse toiminut biologisena lapsena sijaisperheessä ja omannut sijaissisaruksia 14 vuoden ajan, joten aihe on itselleni tuttu ja henkilökohtainen. Koen nykypäivän sijoitettujen lasten määrän olevan kasvava ja aiheena pinnalla, joten koen työni aiheen olevan tärkeä ja ajankohtainen.

Lapsen sijoitus uuteen kotiin on suuri myllerrys ja muutos lapsen elämään ja ajanjakso, jolloin lapsi tarvitsee paljon tukea ja ymmärrystä. Uuden lapsen sijoitus perheeseen on myös suuri muutos sijaisperheen biologisille lapsille. Perhe ja näin ollen myös perheen lapset avaavat kotinsa ovet uudelle perheenjäsenelle, jäsenelle, joka tuo tullessaan paljon uusia ihmisiä, viranomaisia, uusia tunteita ja muutoksia perheen elämään. Lapsi jakaa täysin vieraan ihmisen kanssa yhtäkkiä oman kotinsa, omat vanhemmat ja oman arjen.

Sijoitetulle lapselle on tehty paljon erilaisia tukiverkostoja, elektronisia lähteitä tukemaan kokemuksia ja kirjoja niin tietokirjojen kuin lapsille satukirjojenkin muodossa. Kun taas sijaisperheen biologisten lasten kokemasta elämän muutoksesta on hyvin vähän lähteitä varsinkin suomalaisen kirjallisuuden puolella. Tämän työn olisikin tarkoitus auttaa ymmärtämään ja tuoda enemmän esiin

millainen kokemus sijaissisaruus sijaisperheen biologisille lapsille on ja tuoda nämä näkymättömät sijaisperheen biologiset lapset näkyviin.

Työ on rajattu tutkimaan sijaisperheen biologisten lasten näkemyksiä ja kokemuksia sijaissisarudesta. Aihe on laaja ja työtä olisi helppo jatkaa tarkastelemalla myös sijaislasten kokemuksia ja näkemyksiä asiaan. Olen kuitenkin omankin kokemukseni myötä rajannut työn sijaisperheiden biologisten lasten kokemuksiin ja hyödyntänyt työssäni omaa sisäpiiriäni ja käyttänyt työssäni sisäpiirihaastattelua.

2 PERHEHOITO

Perhehoitoa käytetään sijaishuoltopaikkana lastensuojelussa. Perhehoito käsitteenä tarkoittaa ihmisen ympärivuorokautista hoidon ja huolenpidon järjestämistä muualla kuin hänen omassa kodissaan, kuitenkin niin, että hoito tapahtuu yksityiskodissa. Perhehoidosta ja sen säännöksistä kirjoitetaan myös perhehoitolaissa (STM 2023).

Perhehoitolain tarkoitus on turvata lapselle tai nuorelle hänen tarpeiden mukainen perheenomainen perhehoito. Lain tavoitteena on tarjota hoidossa olevalle mahdollisuus kodinomaiseen hoitoon, edistää perusturvallisuutta, läheisiä suhteita ja sosiaalisia suhteita. (L 263/2015).

Perhehoitoa, jossa hoidetaan lapsia ja nuoria kutsutaan usein sijaisperheiksi ja kodissa asuvia vanhempia sijaisvanhemmiksi (Perhehoitoliitto 2023). Sijoitetut lapset ovat sijaislapsia ja sijaisperheen mahdolliset biologiset lapset sijaislasten sijaissisaruksia.

2.1 Lastensuojelu

Lastensuojelun tarkoitus on valvoa ja edesauttaa lapsen etua. Lastensuojelun tavoite on antaa turvallinen elinympäristö lapsille, joilla on vaara joutua hyväksikäytetyiksi, laiminlyödyiksi tai pahoinpitelyn kohteiksi (Pecora, Whittaker, Barth, Borja & Vesneski 2018, 6). Suomessa on valtava määrä lastensuojelun piirissä olevia lapsia ja perheitä ja luvut ovat vain kasvaneet. Lastensuojelun toiminta koskee niin monia lapsia ja heidän perheitään. Heidän elämäntilanne ja tulevaisuus on pitkälti riippuvainen viranomaisten päätöksistä ja lastensuojelun laadusta (Ikonen 2013, 23). Ensisijaisesti lapsesta ovat vastuussa lapsen vanhemmat tai muut huoltajat, mutta heillä on oikeus saada yhteiskunnalta apua sitä tarvittaessa. Tavoite on antaa apua mahdollisimman varhaisessa vaiheessa, jotta avun tarve pysyisi mahdollisimman vähäisenä ja tällöin apua kutsutaan avohuollon tukitoimiksi. Jos avohuollon toimet eivät kuitenkaan riitä tai täytä

lapsen edun mukaista huolenpitoa, ottaa lapsen sijaishuolto vastaan tai kiireellisissä tapauksissa kiireellinen sijoitus. Huostaanotto on yksi käytetyimmistä tavoista järjestää lapselle hoitoa, kasvatusta ja huolenpitoa silloin, kun vanhempi ei syystä tai toisesta kykene tai halua ottaa vastuuta lapsen kasvatuksesta yhteiskunnan hyväksymällä tavalla (Enroos, Heino & Pösö 2016, 11).

Lastensuojelua ohjaa lastensuojelulaki, joka koskee suomessa olevia kaikkia lapsia, taustasta riippumatta (Lastensuojelu.info). Lastensuojelun tarkoitus on turvata lapselle oikeus monipuoliseen ja tasapainoiseen kehitykseen, turvalliseen kasvuympäristöön ja erityiseen suojeluun. (L 13.4.2007/417)

2.2 Sijaishuolto

Julkisella vallalla on velvollisuus järjestää lapselle sijaishuoltoa ja ottaa lapsi huostaan, jos muilla lievemmillä keinoilla, kuten tukiperhetoiminta tai tehostettu perhetyö, ei voida turvata lapsen hyvinvointia ja kasvuolosuhteita. Sijaishuolto ja huostaanotto pääsääntöisesti tarkoittaa sitä, että lapsi erotetaan biologisesta vanhemmasta. Tällöin kunnan sosiaalilautakunnalle siirtyy päätöksentekovalta lasta koskevasta kasvatuksesta, hoidosta, huolenpidosta ja valvonnasta. (Hakalehto, Toivonen, Araneva, Helander, Koulu, Murto & Tolonen 2016) Sijaishuolto voi sijoittaa lapsen lastensuojelulaitokseen, ammatilliseen perhekotiin, perhehoitoon tai johonkin muuhun tarpeen mukaiseen hoitoon (THL 2023).

3 SISARUSSUHTEET

Sisarussuhde on sisarusten välinen suhde, johon kuuluu niin positiivisia kuin negatiivisiakin tunteita, kilpailua ja rakkautta. Sisaruussuhde on iloa, raivoa, riemua ja kateutta. Sisarussuhteet ovat kuitenkin ainutlaatuinen suhde, joka kestää yleensä ihmissuhteista pisimpään (MLL 2021) Sisarussuhde ei kuitenkaan rakennu vain sen pohjalta, kuinka he toisensa kohtaavat ja mitä he toisistaan ajattelevat. Siihen vaikuttaa myös paljon se, miten vanhemmat kohtaavat sisarukset yhdessä ja erikseen. Kuinka vanhemmat auttavat ratkomaan erimielisyyksiä ja mitä se tekee sisarusten väliselle suhteelle, kun vanhemmat eivät voi aina seistä sisaruksen tekojen ja ratkaisujen takana, vaan huomio ja oikeana pidetty ratkaisu ei aina miellytä kaikkia sisaruksia ja jakaudu tasapuolisesti (Parker, Stimpson, Jänisniemi & Tuomi 2004, 8). Sisaruksien kanssa jaetaan iloa ja suruja, mutta myös vanhemmat ja huomio. Vanhempien huomioimisen on nähty vaikuttavan suoraan siihen miten läheisiä sisaruksista tulee (Thomas, Liu & Umberson 2017).

Esikoisen kohdalla uuden lapsen tullessa perheeseen saa esikoinen yhtäkkiä vanhemmiltaan vähemmän huomiota. Yhdessä olemiseen enemmän aloitteita tekee lapsi kuin vanhempi. Läheisyyttä, apua ja opastusta on vähemmän tarjolla ja nyt myös jaetusti toiselle lapselle. (Kaulio & Svennevig 2006, 12-13).

Perhe, jossa on useampi lapsi tarjoaa se lapselle sisarussuhteita. Sisarussuhteita on yhtä monta erilaista kuin on sisaruksiakin.

3.1 Sijaissisaruus

Perhehoitoliiton tilastojen mukaan vuonna 2021 Suomessa oli 5 168 sijaisperheeseen sijoitettua lasta ja kunnilla toimeksiantosopimuksella reippaat 5 100 sijaisperhettä. (Perhehoitoliitto 2021.)

Sisarussuhteita on monenlaisia ja yksi näistä on sijaissisaruus. Sijaissisar muuttaa sijaiskotiin yleensä yllättäen ja nopeasti. Tällöin tarvitaan paljon aikaa tutustua

toiseen, uuteen elämään ja arkeen, kärsivällisyyttä, suvaitsevaisuutta ja yhdessä oloa sekä me-hengen luontia. Sijoitetulle lapselle sijaisperheen biologiset lapset voivat olla iso osatekijä onnistuneessa sijoituksessa ja onnellisessa arjessa. Tällainen sisarussuhde voi tuoda lapselle tukea, rakkautta, pysyvyyttä, jatkuvuutta ja pysyviä ihmissuhteita. Tässäkin on kuitenkin perheen aikuisilla iso rooli, miten he kohtaavat, kohtelevat ja ottavat huomioon kaikki osapuolet (Kallinen 2018, 10).

Sijaissisaruus on elämää rikastuttava tekijä, mutta myös haasteita ja suuria muutoksia tuova seikka elämään. Sijaisperheen vanhempien on seurattava omien biologisten lasten käyttäytymistä ja mielipiteitä sijaissisaruuksia ajatellen. Onko epämielisiä tunteita herättävät asiat lapselle vain mukavuutta rajoittava tekijä vai uhkaako uusi perheenjäsen jopa lapsen kehitystä (Laurila 2019, 32)?

Sijaissisarusten väliseen suhteeseen vaikuttavat ikäerot, sijoituksen kesto ja mahdollisesti sukupuolierot. Suhteeseen vaikuttaa myös yhteiset kiinnostuksen kohteet ja yhteinen ajanviete.

3.2 Sijaissisaruus lapsen ikään heijastaen

Perheen ryhtyessä sijaisperheeksi on se suuri muutos myös perheen biologisten lasten elämässä. Lapsilta voidaan kysyä mielipidettä asiaan ja asiasta voidaan keskustella, mutta todellisuudessa miten sijaissisaren tulo vaikuttaa perheeseen, ei pysty vielä edes kouluikäinenkään lapsi arvioimaan. On kuitenkin tärkeää, että lasta kuullaan asiasta ja hänen mielipiteensä huomioidaan. On myös tärkeää keskustella syvemmin, miksi lapsi on asiasta mitään mieltä ja mihin mielipiteet perustuvat. Varsinkin nuoremmat lapset kokevat uuden sisaruksena kivana uutena leikkikaverina, kuitenkin lapsen tullessa vanhempien huomio jakautuu ja uusien lasten tulo perheeseen vaatii vanhemmilta paljon uusiin asioihin ja lapsiin paneutumista. Tämä voi aiheuttaa biologisissa lapsissa mustasukkaisuutta ja huonoa käytöstä sijoitettua lasta kohtaan. Mahdollinen mustasukkaisuus on hyvä tiedostaa etukäteen ja pitää sitä luonnollisena ilmiönä. Vanhemmat lapset kokevat

asiaa hieman eri lailla ja ovat herkemmin tarkkoja omista tavaroistaan ja rajoistaan. (Laurila 2019, 32.)

Muiden lasten kanssa toimiessa lapsi hakee omaa asemaansa, haluaa olla samaan aikaan samanlainen muiden kanssa ja erityinen, tutkii omaa käsitystä itsestään. Alle kaksi vuotias lapsi on kasvun herkimmässä vaiheessa, lapsi alkaa kehittyä omaksi yksilökseen, mutta on samalla hyvin riippuvainen äidistään ja rutiineistaan. Turvallisuuden tunne ja sen kokeminen on kehittymisen kannalta tärkeää, lapsi tarvitsee ympäristönsä tutkimiseen turvallisen aikuisen ja huomiota, lapsen turvallisuuden tunteen tullessa uhatuksi, kokee lapsi jääneensä vaaralliseen maailmaan yksin. Pikkusisaren tullessa perheeseen pienellä ikäerolla ja lasten ollessa pieniä, kokee vanhemmat helposti riittämättömyyttä ja lapset kateutta sisaruksiaan kohtaan. Näin pienen lapsen kokiessa tullessa torjutuksi tai syrjäytetyksi voi se olla rankempi kokemus mitä ulospäin näyttää. Kokemukseen vaikuttaa kuitenkin moni asia, kuten lapsen temperamentti ja miten lapsi muutoksiin reagoi. (Kaulio & Svennevig 2006, 11-12.)

Lapsen ollessa viisivuotias on minäkuva ja oma persoona jo kehittynyt pitkälle, lapsen alitajunnassa on ymmärrys sylin tuomasta turvasta, eikä näin ollen uusi perheenjäsen tunnu enää yhtä vahvasti kuin kaksi vuotiaana kilpailijana sylipaikasta tai turvattomuuden uhkana. Uuden perheenjäsenen hyväksyminen voi olla myös helpompaa. (Kaulio & Svennevig 2006, 13.)

Murrosikäinen lapsi kokee elämässään paljon uusia tunteita niin fyysisesti kuin psyykkisestikin, myös oma minä käsite on herkkä aihe ja herkkä kaikille vaikutteille. Murrosikäinen luopuu lapsen roolistaan ja ulkomuodostaan. Elämän tuoma vastuu voi tuntua raskaalta ja aikuisien ajatusmaailmaan siirtyminen pelottavalta. Omaan itseensä tutustuminen ja murrosiän tuomien muutosten sisäistäminen vaatii paljon aikaa ja tilaa. Tällöin seuraa ja huomiota hakevat sisarukset eivät ole aina helpoin asiaa tukeva tekijä, mutta samalla se tukee yhteisöllisyyttä, perhesiteitä ja poistaa yksinäisyyden tunnetta. (Kaulio & Svennevig 2006, 14).

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Työn tarkoituksena on selvittää tutkimusongelman avustamana, miten sijaisperheen biologiset lapset kokevat sijaissaruuden ja mitkä sen tuomat voimavarat ja haasteet ovat. Tutkimus toteutettiin sisäpiirihaastatteluna ja haastattelua ohjasi haastattelurunko (liite 1), vaikkakin itse haastattelu käytiin avoimena keskusteluna. Haastattelurungon oli tarkoitus pitää keskustelu kuitenkin aiheessa ja vastausten ratkaisevan itse tutkimusongelman. Itse tutkimusongelmakin kertoo, että tutkimuksen kohteena on sijaisperheen biologisten lasten henkilökohtaiset kokemukset sijaissaruudesta. Tutkimusmenetelmä on kvalitatiivinen, jossa aineisto koostuu haastateltavien vastauksista ja vastaukset analysoitiin aineistolähtöisen sisältöanalyysin mukaan.

4.1 Tutkimusmenetelmä

Tutkimusmenetelmänä toimii kvalitatiivinen tutkimus. Laadullisessa eli kvalitatiivisessa tutkimuksessa aineiston tulkinta ja havainnot voivat kehittyä hiljalleen tutkimuksen edetessä, tästä syystä laadullista tutkimusta voikin pitää prosessina. Tutkimuksen etenemistä edellyttää aineistonkeruu, jonka avulla itse tutkimustulos vasta muovautuu (Kiviniemi 2015, 74). Aineisto kerättiin haastattelemalla keskustelun kautta, fenomenologinen näkökulma eli kokemuksen tutkiminen ja hermeneuttinen ihmiskäsitys ovat tutkimuksen kannalta tärkeässä roolissa. Näiden kautta ymmärretään yhteisöllisyyden, kokemuksen ja merkityksen käsitteet. (Laine 2015, 29.)

4.2 Aineiston kerääminen

Tutkimuksen aineisto kerättiin haastattelemalla. Haastattelut tapahtuivat yksilöhaastatteluina, haastateltavalle mieluisassa rauhallisessa paikassa. Haastateltavaksi työhön saatiin kuusi sijaisperheen biologista lasta, jotka ovat jo kasvaneet aikuisiksi tai ovat jo itsenäistymisen kynnyksellä. He ovat myös kaikki toimineet sijaisperheen biologisena lapsena useamman vuoden ajan.

Haastattelurungon on tarkoitus olla ohjaamassa haastattelua ja auttamassa keskustelua pysymään aiheessa, mutta haastattelu tilanteiden ei kuitenkaan ole tarkoitus olla liian kaavamaisia, vaan molemmin puolta vapautunutta keskustelua. Haastattelutilanne on vuoropuhelua, josta saadaan tutkittavaa tietoa. Saadusta tiedosta löydetään toisen mielipiteet ja näin syntyy tieto, jota tämäkin työ tekemiseensä vaatii. (Valli & Aaltola 2015.)

Tutkimuksen aihe on ihmisten elämää koskettava ja tunteita herättävä, joten mahdollisimman vapautuneen ja todenmukaisen tutkimustuloksen saamiseksi haastattelumuodoksi on valittu sisäpiirihaastattelu. Sisäpiirihaastattelulla tarkoitetaan, että tutkittava aihe tai ilmiö on sellainen, missä itse tutkijakin on osallisena tai tutkittava kohde on jokin jaettu kokemus. (Hyvärinen, Nikander, Ruusuvoori, Aho & Granfelt 2017, 398.)

Sisäpiirihaastattelussa on haastateltavan ja haastattelijan välillä jokin yhdistävä tekijä, joka erottaa heidät muusta laajasta ihmisjoukosta. Tässä opinnäytetyössä yhdistävänä tekijänä oli sijaisisuus. Sisäpiirihaastattelua tehdessä on haastateltavia todennäköisesti helpompi löytää ja saada haastattelusta herkemmin luottamuksellisemman ja avoimemman. Sisäpiirihaastattelut ovat yleensä rennompia eikä jäykkiä kaavamaisia lomaketta seuraavia tapahtumia. Haastattelut ovat enemmän keskusteluja, joita ohjaa tutkimuskysymykset tai teemat. Tutkimuksen etenemistä ja tuloksia tukee niin haastateltavan kuin itse haastattelijan yhteinen kiinnostuksen kohde ja sitoutuminen asiaan. (Hyvärinen ym. 2017, 398-401.)

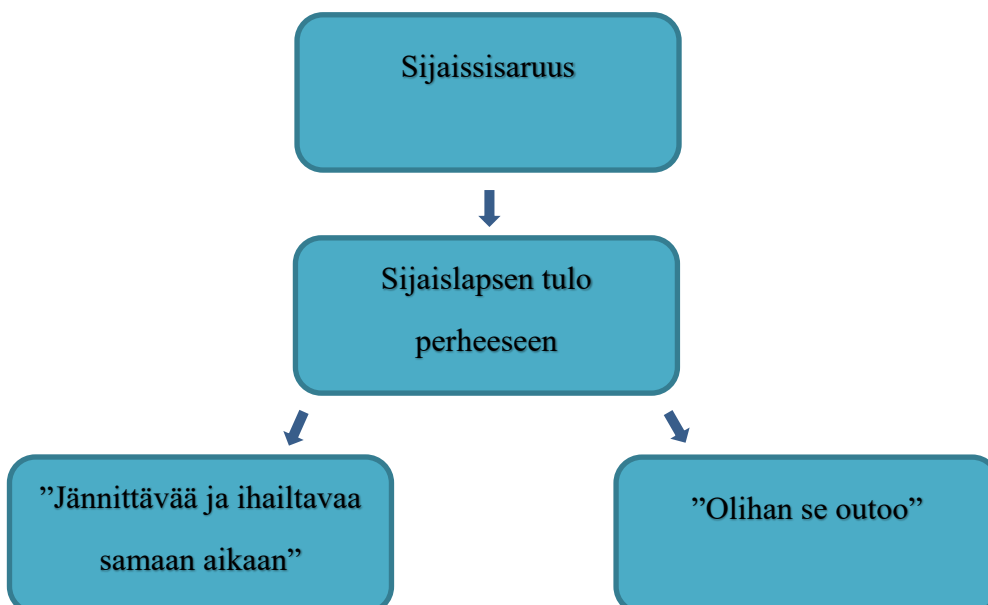
Opinnäytetyössä haastattelut tapahtuivat haastateltavalle mieluisassa rauhallisessa paikassa, haastattelua ennen haastateltava allekirjoitti tietoisesta suostumuksesta ja hänelle kerrottiin opinnäytetyöstä, tulevasta haastattelusta ja opinnäytetyön tarkoituksesta. Haastattelu äänitettiin, jotta haastattelijan ei tarvitse itse haastattelutilanteessa keskittyä asioiden ylös kirjoittamiseen vaan tilanne on vapaamuotoisempi ja luontainen. Haastattelun jälkeen äänitteet

litteroitiin. Litteroinnissa haastatteluaineisto kirjoitettiin tekstiksi ja siitä muodostui itse tutkimusaineisto. (Hyvärinen yms. 2017, 427.)

4.3 Aineiston analyysi

Haastateltavien antamat vastaukset loivat aineiston tutkimukselle. Aineisto analysoidaan laadullisen tutkimuksen aineistolähtöisellä sisältöanalyysillä. Sisältöanalyysin avulla saadaan aineistosta tutkittava asia esiin tiivistetysti ja tuodaan ilmi esiin tulevat erot ja samankaltaisuudet.

Tämänkin opinnäytetyön aineistolähtöinen sisällönanalyysi sisältää kolme vaihetta. Redusointi eli aineiston pelkistäminen, jossa tutkimukselle merkittävät asiat otettiin ylös ja tuotiin esiin tiivistetysti. Tämän jälkeen tehtiin klusterointi eli ryhmittely. Tässä vaiheessa pelkistetyt tiivistelmät luokiteltiin ja yhtäläiset asiat loivat oman alaluokan ja tämä nimettiin aihetta ohjaavalla otsikolla. Viimeisenä vaiheena on abstrahointi eli yleiskäsitteiden muodostaminen. Tässä vaiheessa ryhmittelyä jatkettiin, jolloin klusterointi vaiheessa muodostetut alaluokat muodostivat yläluokat, yläluokista tulee pääluokkia ja pääluokat muodostivat yhden kaikkia yhdistävän luokan. Lopuksi jokainen luokka otsikoitiin kunkin sisältöä kuvaavalla otsikolla. (Leinonen 2018.) Opinnäytetyön Ensimmäisen käsitteen (ks 5.1.1) aineistolähtöistä sisällönanalyysiä ja sen helppolukuisuutta on helpottamassa alla oleva kuvio (kuvio 1).

Kuvio 1. Esimerkki sisällönanalyysistä.

4.4 Tutkimuksen validiteetti, reliabiliteetti ja eettisyys

Tutkimuksen luotettavuuteen vaikuttaa haastatteluaineiston laatu. Työssä on huolehdittu aineiston laadusta ennalta tehdyn haastattelurungon avulla, lisäkysymyksillä ja aineiston analyysimenetelmällä. Kvalitatiivista tutkimusta voi tehdä monella eri menetelmällä ja näin ollen myös tutkimuksen validiutta ja reliabeliutta voidaan mitata monin eri tavoin. (Hirsijärvi & Hurme 2010, 184-185.) Reliabiliteetti tutkimuksessa tarkoittaa, että tutkimustulos on toistettavissa riippumatta tutkimuksen tekijästä tai tutkimuskertojen määrästä. (Hirsijärvi ym. 2010, 186.) Tutkimuksen validiteetti osoittaa, miten tutkimuksessa on tutkittu juuri sitä, mitä työn on tarkoituskin mitata. (Tilastokeskus 2023.)

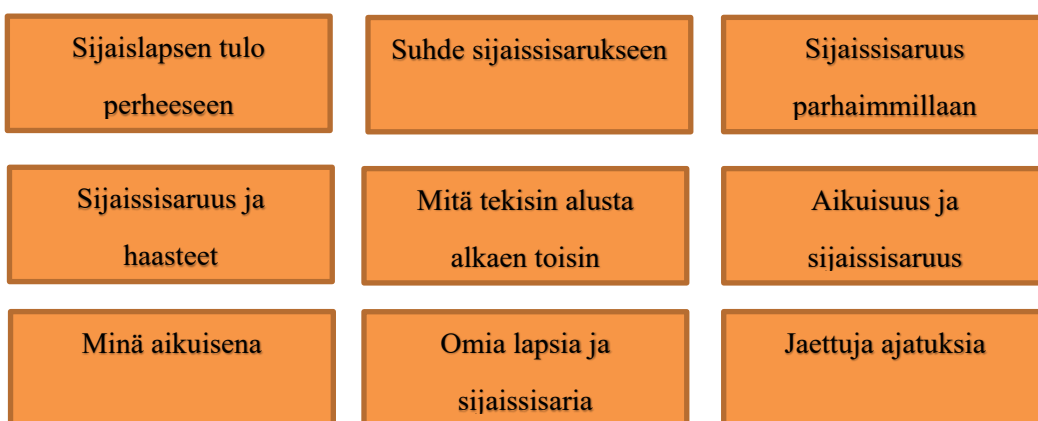
Opinnäytetyön eettisyyttä on tarkasteltu monelta eri kantilta. Eettiset periaatteet ihmistieteissä on jaettu kolmeen osaan, vahingoittamisen välttäminen, itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen sekä tietosuoja että yksityisyys. (Hyvärinen ym. 2017, 414.) Eettiset kysymykset näkyvät myös sisäpiirihaastattelussa. Sisäpiirihaastattelua tehdessä tuntevat muut haastateltavat herkästi toisensa ja näin ollen on erityisen tärkeää, ettei haastattelija kerro muille haastateltaville toisten sisäpiiriläisten kommentteja. Haastattelijalla ja tässä tapauksessa myös tutkijalla on eettinen vastuu, ettei tutkimus ja sen julkaiseminen aiheuta haastateltaville mitään harmia ja he pysyvät näin sovitusti anonyymeinä. Haastattelijan on raportoidessaan vastaukset tuotava esiin perusteellisesti tulkiten, avoimesti ja rehellisesti, eikä toimia ryhmänsä asioiden asianajajana (Hyvärinen ym. 2017, 406-408).

5 TUTKIMUSEN TULOKSET

Tutkimusaineisto on haastattelujen myötä koostunut aineisto. Haastattelurunko on ollut ohjaamassa haastattelun etenemistä. Itse tutkimusaineistoon on kuitenkin yhdistelty samankaltaisia kysymyksiä yhteen. Aineisto koostuu yhdeksästä avoimesta kysymyksestä. Haastatteluihin osallistui kuusi henkilöä.

5.1 Aineistolähtöinen sisällönanalyysi

Seuraavissa kappaleissa on käyty yksitellen läpi haastattelussa aineistolähtöisen sisältöanalyysin mukaan saadut vastaukset ja samalla tarkasteltu niiden sisältöä ja vastausten välisiä eroavaisuuksia. Yläkäsitteet on tekstissä kursivoidulla fontilla ja näin helpottamassa sisältöanalyysin helppolukuisuutta ja selkeyttämässä työn ulkomuotoa. Työhön on otettu vastaajien suoria sitaatteja haastatteluista, jotka tukee tutkimustulosten läpikäyntiä. Joitain vastauksia on jouduttu muokkaamaan tai joitain yksityiskohtia jättämään pois, jotta vastaajien anonyymiyttä säilyy. Vastausten merkitys ei kuitenkaan ole näistä muutoksista kärsinyt eikä näin ollen vaikuta tutkimustulokseen. Aineistossa käytettyä analyysintapaa on havainnollistamassa kuvio 2, jossa näkyy työssä käytetyt yläkäsitteet (Kuvio 2).

Kuvio 2. Työssä käytetyt yläkäsitteet.

5.1.1 Sijaislapsen tulo perheeseen

Haastateltavilta kysyttiin, muistaako hän ensimmäisen sijaislapsen tulon perheeseen. Kysymystä tarkennettiin keskustelun aikana jatkokysymyksillä, kuten miltä se tuntui? Vastaukset jakoutuivat hieman iästä riippuen ja ne jakoutuivat kahteen eri teemaan.

Jännittävää ja ihailtavaa samaan aikaan. Suurin osa vastanneiden ensimmäisistä tunteista sijaislapsen tultua olivat hyvin positiivisia. Moni kertoi sen olleen kivaa, hauskaa ja jännittävää ja erityisesti sijaislapsen tulo hetkellä jo nuoruusiässä olevat vastaajat kertoivat ihailleensa vanhempiansa tekemää työtä.

”No silloin ku ensimmäinen tuli niin muistan sen, se tuntui kivalta kun tuli uusi lapsi. Se oli tosi söpö.”

”Joo muistan kun niitä tuli, ruvettiin heti leikkiin ja se tuntu hauskalta.”

”Kyllä mä hämärästi muistan, se oli jännittävää ja myöskin ihailtavaa samaan aikaan. En asunu silloin enää kyllä kotona, mutta oon ollu aina asiasta ylpee.”

Olihan se outoo. Pieni osa vastanneista kertoi tunteiden olleen hyvin neutraaleja tai tilanteen olleen outo. Vastaajat eivät kokeneet niinkään mitään negatiivisia tunteita, mutta eivät suoranaisesti positiivisiakaan,

”Muistan mä, mulle oli ihan sama tuliko niitä, mut olihan se vähän outoo.”

5.1.2 Suhde sijaissisarukseen

Suhde sijaissisarukseen on muuttunut ja vaihdellut paljon pitkän sijoituksen aikana. Suhteeseen on vaikuttanut paljon sijaislapsen ikä ja sijaisperheen biologisen lapsen ja sijaislapsen välinen ikäero, sukupuoli ja kiinnostuksen kohteet. Myös sijoituksen kesto ja sijoituksen alkamisajankohta nähtiin vaikuttavan haastateltavien suhteisiin sijaissisarusten kanssa.

Haastateltavilta kysyttiin kokevatko he olevansa läheisiä sijaissisarustensa kanssa ja ovatko he tyytyväisiä suhteeseen, joka heidän välillään on. Vastaukset jakautuivat kolmeen eri alakategoriaan.

Hyvin läheiset. Yksi vastanneista kertoi olevansa hyvin läheinen sijaissisarustensa kanssa. Hän myös kertoi olevansa tyytyväinen suhteeseen joka heidän välillään on.

”On ne sillee niinku just veli tai sisko ja oon kyl tyytyväinen siihen.”

Yksilöllistä. Kolme vastanneista kertoi, olevansa hyvin läheinen osaan sijaissisaruksistaan, mutta taas joihinkin heistä välit eivät olleet niin läheiset. Tämä ei kuitenkaan vastaajia häirinnyt vaan he olivat tyytyväisiä tilanteeseen. He myös perustelivat asiaa ja kertoivat tähän vaikuttavan esimerkiksi ikäeron ja sijoituksen pituuden.

”No kyllä mä niiden jotka on ollu meillä kauan niin oon läheinen. Riippuu lapsesta, ja oon tyytyväinen tilanteeseen.”

”No toisten kanssa koen olevani läheinen, siihen vaikuttaa varmasti se että kauan tää lapsi on ollu perheessä ja minkä ikäinen hän on. Mutta niiden jotka on vanhempia ja ollu pidempään niin koen kyllä olevani läheinen. Ja no oon tyytyväinen sillä lailla siihen suhteeseen mitä elämässä ne on ollu mukana.”

Voishan ne olla läheisimpiäkin. Kaksi vastanneista piti välejä sijaissisaruksiin etäisempinä. Toinen ei pitänyt välejä läheisinä laisinkaan ja oli tyytyväinen tilanteeseen. Toinen vastanneista kertoi olleensa nuorempana vielä kotona asuessaan välien läheisemmät, mutta aikuistuttua välien vieraantuneen. Hän myös kertoi välien voivan olla läheisemmätkin.

”Emmä nyt enään niin oo. Sillon enempi ku ne on ollu pienempiä. Vois kyllä olla läheisemmätkin. Ja joidenki kohalla vähä sillee et on jakanu paljon ja

nyt tuntuu sille tosi vieraalta ihmisetä. Et ei tiä toise elämästä yhtää mitää.”

5.1.3 Sijaissisuus parhaimmillaan

Sijaissisuuden huomattiin tuovan paljon iloa ja sosiaalista rikkautta elämään. Haastattelujen aikana haastateltavat syventyivät helposti kertomaan hyvistä muistoista ja kokemuksistaan sijaissisarusten kanssa. Haastateltavilta kysyttiin sijaissisuuden tuomia myönteisiä asioita ja mikä sijaissisuudessa on ollut parasta. Sijaissisuudesta käsitteenä haastateltavat kertoivat enemmän mitä se on heille opettanut ja antanut, kun taas kysymykseen mikä sijaissisuudessa on ollut parasta näkyi enemmän tunne puolen havainnot.

Sijaissisuus käsitteenä.

”Siinä oppii tunteen ihan uusia ihmisiä, niiden auttamista ja antamista.”

”On avarakatseisempi, ja ne eri taustat on rikastuttanu elämää ja omaa ammatillisuutta.”

” Onhan perhe aina rikkaus ja mitä suurempi perhe nii sitä rikkaampi elämä. Hyvän tekeminen, mitä he opettaa ja niiden tarina kasvattaa. ja onhan se kun saa olla sellasessa perheessä mukana joka tekee hyvää.”

Sijaissisuus parhaimmillaan.

”Omille lapsille kavereita mummolassa”

”Osan kanssa sellasia koko eliniän kestäviä suhteita”

”Niistä sai helposti lisää kavereita”

” Se seura. Ja pidän niitä kyllä omina sisaruksian.”

”Seuraa, sit tuohan se jonkin verran varallisuutta ja se luo erilaisia mahdollisuuksia ja sit tietenkin se sosiaalinen rikkaus.

5.1.4 Sijaissisaruus ja haasteet

Tutkimus on todistanut sijaissisarusten tuovan paljon hyvää, mutta myös tässä, kuten yleensä paljon tunteita herättävissä merkityksellisissä asioissa on myös omat haasteensa. Haastateltavilta kysyttiin mitä haasteita sijaissisaruus mieleesi tuo, sekä mikä siinä harmittaa eniten. Vastaukset jakautuivat taas vastanneiden kesken ja asiaa katsottiin eri näkökulmista. Vastanneet joilla on jo omia lapsia tarkastelivat tilannetta omien lasten kautta, kun taas vastanneet, joilla ei omia lapsia ole näkivät asian eri lailla.

Jaetut isovanhemmat. Vastaajat, joilla on jo omia lapsia, näkivät sijaissisarusten tuomat haasteet lähinnä omien lasten kautta, ja ajan puutteena, jonka sijaislapset lapsenlapsilta vievät. Tämäkään ei toki pätenyt kaikkien vastaajien kesken, eivätkä kaikki lapsen omaavat kokeneet asiaa samalla lailla.

”Varmaan kun ajattelee omia lapsia, niin kaikki aika mitä isovanhemmillä ei sitten oookkaan niille mun lapsille. Se yhteisen ajan vähyys.”

”Tällä hetkellä se kun on niitä omia lapsia nii kaipais enemmän semmosta isovanhemmuutta niille omille lapsille, mitä ite on silloin omilta isovanhemmiltaan saanu.”

Jaettu aika, jaetut vanhemmat. Selvästi eniten harmia aiheutti ajan jakaminen ja läsnäolo omilta vanhemmiltaan.

”Emmä keksi oikeen mitään negatiivista, mutta välillä näin aikuisiällä toivois vanhempien pystyvän olevan enemmän elämässä mukana.”

”Oman tilan jakaminen ja oman arjen muuttuminen.”

”Ne sekottaa sitä arkea ja niiden ongelmat ja käytöshäiriöt välillä ärsyttää ja rajottaa menemisiä.”

”Vanhempien huomio väheni, arki muuttu, vahemmat muuttu, perinteet ja juhlapyhät muuttu.”

” No sillee ku taloudellinen tilanne vähä nousee niide myötä nii sit se tasa-arvo, et niille tarjoutuu enemmän mahdollisuuksia esimerkiksi harrastaa ku mitä itellä on sillo nuorempana ollu, nii se on tuonu jossai kohtaa sellasta mustasukkasuutta.”

Vastauksista kumpusi monia asioita esiin, suurin osa kerrotuista tunteista ovat kuitenkin sellaisia, jotka ovat läsnä ihan tavallisessakin biologisessa sisarussuhteessa (ks. 3).

5.1.5 Mitä tekisin alusta alkaen toisin

Haastateltavien kanssa keskusteliin, olisiko jotain voitu tehdä heti sijoituksen alkaessa toisin. Olisiko sen koettu vähentävän matkanvarrella tulleita haasteita tai olisiko se jotenkin muuten muuttanut jotain oleellisesti. Vaikka haasteissa esiin nousi vanhempien jakama aika ja siitä aiheutunut harmi, ei se näkynyt suuremmin vastauksissa mitä tulisi tehdä toisin. Vastaukset kuitenkin jakautuivat kahteen osaan.

Ei muutettavaa. Kaksi vastanneista vastasivat vain etteivät muuttaisi mitään. Yksi vastanneista pohti asiaa itsensä ja sijaislasten puolesta eikä tiennyt mitä voisi tehdä toisin.

”En mä tiedä, huomion jakaminen, mutta se ei olis sit tuntunu niistä sijaislapsista kivalta. nii emmä ainakaa ite olis osannu toimia mitenkään toisin.”

Enemmän tukea. Toinen puolisko vastanneista nosti esiin tuen vähyyden mitä sijaisperheen biologiset lapset kokevat sijaislapsen tullessa perheeseen.

”Istuttais koko perhe alas ja käytäis asiaa läpi mitä tulee tapahtumaan. Järjestettäis niille lapsillekin semmosta missä kerrotais sijaisperheestä,

vanhemmuudesta ja sisaruudesta. Ja sit ois jotain yhteistä tekemistä järjestetty. Otettais paremmin huomioon niitä biologisia lapsia.”

”No varmasti jotain, mutta se menee sit sinne niitten tahojen laariin joiden pitäis tukea siinä sijaishemmuudessa ja sijaissisarudessa. Esimerkiksi jotain työnohjausta, olis joku taho joka kävi sitä matkaa säännöllisin väliajoin sen biologisen perheen kanssa.”

5.1.6 Aikuisuus ja sijaissisaruus

Vastanneista enää yksi asui sijaissisarusten kanssa samassa taloudessa, joten haastateltavat tätä yhtä lukuun ottamatta eivät olleet jokapäiväisesti tekemisissä sijaissisarusten kanssa eivätkä enää jakaneet samaa kotia tai arkea. Haastateltavilta kysyttiin aikuisuudesta ja miten se näkyy sijaissisarudessa, ovatko haastateltavat omasta aloitteestaan tekemisissä sijaissisarusten kanssa. Kysymystä tarkennettiin kysymyksellä miksi, miksi et. Vastaukset jakautuivat samalla lailla ikäeron mukaan kuten jo aiemmassa kohdassa (ks. 5.1.2).

”Osan kanssa ainakin haluan ylläpitää sitä suhdetta. Karu ajatella ettei olis missään tekemisissä kun ollaan niin paljon jaettu yhteistä elämää.”

”Joo jotkut on kuitenkin niinku omia sisaruksia, riippu siitä suhteesta, sen iästä ja ikäerosta.”

”Tällähetkellä niin erilaiset elämäntilanteet, ehkä joskus lähemmin jos on taas sellasta yhteistä mitä jakaa.”

Vastauksissa myös puhuttiin asian riippuvan siitä miten sijaislapsi haluaa asian kanssa toimia, yksi vastanneista ei nähnyt syytä olla lähemmin tekemisissä. Vastauksista selviää, että osaan sisaruksista on selkeästi lähemmät suhteet kuin toisiin, myös sukupuoli vaikuttaa joidenkin kohdalla ja kiinnostuksen kohteet. Osa myös uskoi, että välit voisivat vielä aikuisiällä lähentyä, yhteisten kiinnostuksen kohteiden tai elämäntilanteiden myötä tai lasten kasvaessa aikuisiksi.

5.1.7 Minä aikuisena

Haastateltavien kanssa keskusteltiin minä kuvasta ja siitä miten siihen on mahdollisesti vaikuttanut se, että haastateltavalla on sijaissisaruksia. Miten sijaissisaruus on vaikuttanut ja vaikuttaa siihen vai vaikuttaako millään lailla, että hänellä on ollut sijaissisaruksia. Viisi kuudesta haastateltavasta koki asian vaikuttavan selvästi siihen millainen hän nyt on, vain yksi vastasi tähän ettei tiedä. Vastanneiden kommentteista huomasi, että haastateltavat nostivat positiivisia asioita itsestään esiin miten he kokevat sijaissisaruuksien vaikuttaneen heidän minä kuvaan ja olemiseen. Asiaa lähestyttiin hieman erilailla ja seuraavat alateemat auttavat ymmärtämään näitä näkemyksiä paremmin.

Lisää ymmärrystä. Kolme viidestä kertoi vastauksessaan ymmärtävänsä sijaissisaruuksien myötä paremmin nyt erilaisia ihmisiä ja osaa herkemmin siirtää katsetta omasta navasta pois.

”Uskaltaa tutustua uusiin ja erilaisiin ihmisiin. Positiivisia puolia ainoastaan.”

”Kyllä, ja sillee positiivisesti, tää on yks niistä asioista mitkä on siirtäny ja siirtää sitä katsetta siitä omasta navasta pois.”

”Ymmärtää paremmin millasista lähtökohdista sitä voikaan tulla.”

AmmatINVALINTA. Jopa omaan ammatinvalintaan on vaikuttanut haastateltavien oma kokemus sijaissisaruuksien olemisesta ja asian kokemisesta.

”AmmatINVALINTA hommiin tuonu sellasia positiivisia juttuja, kun on kuullu kaikkia tarinoita ja elämäkertoja niin haluaa itekki lähteä auttamistyöhön.”

Avarakatseisuus oli yksi käsite, joka nousi melkein jokaisen haastateltavan puheesta, myös parempi ymmärrys ja ihmistuntemus nousi haastattelujen aikana esiin.

5.1.8 Omia lapsia ja sijaissisaria

Omat mahdolliset lapset ja oma sijaisvanhemmuus oli aiheena tunteita herättävä ja asioita monelta kantilta pohtiva. Haastateltavilta kysyttiin voisivatko he kuvitella, että heidän mahdollisille omille lapsilleen tulisi sijaissisaruksia, miksi, miksi ei? Vastaukset jakautuivat kahteen alateemaan.

Ei! Kolme, eli puolet vastaajista oli hyvin selkeitä mielipiteessään ettei voisi kuvitella omille lapsilleen sijaissisaruksia. Myös kaikkien heidän vastauksissaan syyksi nousi ajan ja huomion jakaminen.

”En! Haluan antaa omilleni kaiken aikani!”

”Emmä, koska haluan antaa kaiken huomion omille lapsille, sen kaiken rakkauden ja et ne tietää sen ja ettei ne koe tällöisiä haasteita.”

”En voisi kuvitella. Siinä tulee niin paljon kaikkea missä vanhempi joutuu olla mukana ja niiden vanhempien ajatukset niissä ja niiden sijaislasten perheissä. Et emmä haluis olla niiden omien lasten elämästä pois ja juosta tuolla jossain palaverissa ja antaa koko elämän myös toisille.”

Nämäkin vastaajat kuitenkin nostivat esiin miten he arvostavat ihmisiä, jotka tätä työtä tekevät ja nostavat heille hattua.

Elämän tilanteen salliessa. Loput kolme vastaajista, kertoi voivansa kuvitella heille tulevan sijaislapsia, kunhan tilanne olisi siihen sopiva.

”Tällä hetkellä en, en halua että omat lapset joutuu jakamaan sen huomion ainakaan sillon, kun ne on pieniä. Ehkä myöhemmin kun omat lapset on isompia.”

” Periaatteessa ei mahdotonta, jos on tasapainoinen parisuhde, molemmilla halu siihen, omien lasten pitäis olla vanhempia ja niiden pitäis osata kertoa oma mielipide asiaan.”

”Voisin kuvitella ja varmaan tulee olemaankin. Mun mielestä kaikkien pitäis olla heikompien tukena ja heitä varten niin nään et tää vois olla sellanen yks osa-alue millä palvella. Toki siihen pitäis valmsitella paremmin mua ja niitä mun lapsia, eikä jättää kaikkea vastuuta tästä prosessista ja omien lasten kokemuksesta yksin vanhemmille. Et tukea pitäis saada erilailta sieltä sijottavalta taholta.

Haastateltavien ehdot sijaisvanhemmuuteen olivat johdonmukaisia ja hyviä peruspilareita onnistuneelle sijoitukselle. Yhteinen päätös ja halu asiasta, toimiva parisuhde ja omien lasten hyväksyntä ja huomioiminen. Paremman tuen saanti sijoittavalta taholta oli yksi asia, joka on noussut jo aiemmissakin keskusteluissa esiin eri vastaajien kesken.

5.1.9 Jaettuja ajatuksia

Lopuksi haastateltaville annettiin mahdollisuus sanoa vapaasti jotain aiheesta. Yhdellä vastanneista ei ollut mitään lisättävää vastauksiinsa ja yksi oli sitä mieltä, että sijaisvanhemmuutta kannattaa miettiä tarkkaan, jos on omia lapsia. Neljällä vastanneista oli kuitenkin enemmänkin sanottavaa ja kannustavia lauseita asiaan liittyen.

”Todella mahtavaa työtä ja arvostan sitä! Sijaisperheen biologisen lapsen asema ei välttämättä oo niin hyvä jos se on vielä tosi pieni, et parempi jos omat lapset on isompia.”

”Sijasvanhemmuus on ihana asia. Hyvä että on sellasia ihmisiä jotka haluaa niitä ottaa.”

”Paljon hyvää antanu omaan elämään ja ihania muistoja, mutta on se sit paljon tuonukki...”

"Sijaisperheenä toimiminen on äärimmäisen tärkeää työtä, sen valvomiseen pitäis olla enemmän resursseja, sijoittamistoiminta on vähä niinku et sinne vaan ja pärjäilkää."

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

Opinnäytetyön tutkimuksen tavoitteena oli tutkia sijaisperheen biologisen lapsen kokemuksia sijaissisaruuudesta, millaisia voimavaroja ja positiivisia asioita siinä nähtiin ja mitä haasteita se toi tullessaan elämään. Johtopäätöksissä kasaan työn päätulokset yhteen. Aineistolähtöisen sisällönanalyysin jälkeen olen tarkastellut tutkimuksen tuloksia ja saavuttanut tutkimusongelman ja saanut tutkimuskysymyksiin vastaukset.

Sijaisperheen biologisen lapsen elämä on tunnerikasta ja paljon erilaisia muutoksia elämään tuovaa aikaa. Haastateltavilta nousi esiin paljon hyviä muistoja, positiivisia asioita ja puheita elinikäisistä suhteista ja sisarussuhteista, joita sijaissisaruuus on mukanaan tuonut. Se toi kuitenkin mukanaan myös haasteita, kateutta, yksinäisyyttä, oman arjen, tilan ja vanhempien jakamista, paljon muutoksia ja lapsen mielelle suuria kysymyksiä.

Positiivisista asioista esiin nousi paljon, oma kasvaminen ihmisenä, avarakatseisuus ja auttamisen halu. Sijaissisarusten kanssa jaetut hyvät kokemukset ja tiiviit suhteet, joita kuvailtiin myös sisarussuhteena ja sijaissisaren tuntemista omana siskona tai veljenä. Myös itse sijaisvanhemmuutta ihailtiin ja arvostettiin kovasti. Sijaisvanhemmuutta pidettiin ihailtavana ja koettiin tärkeäksi, että kotia tarvitseville oli mahdollisuus tarjota hyvä ja rakastava koti.

Haasteista päällimmäisenä nousi vanhempien ajan jakaminen ja sitä myötä sen väheneminen itseltä. Oman arjen muuttuminen ja tuen vähyyys mitä siihen sai. Aikuisiällä isovanhempien kiireellisyys sijaislasten kanssa ja tämän myötä menetetty aika mitä omat lapset isovanhempien kanssa olisivat voineet viettää.

Aihe sai haastateltavat myös pohtimaan, mitä olisi voitu tehdä mahdollisesti toisin ja mitä kehitysideoita heillä olisi, jotta myös nämä biologiset lapset huomioitaisiin jatkossa paremmin. Sijaisperheen vanhemmat saavat työhönsä koulutuksen ja rahallisen korvauksen, he käyvät erilaisissa palavereissa ja heidän vointiaan ja

kuulumisiaan seurataan myös täällä. Heidän biologiset lapset kuitenkin kokevat suuren muutoksen elämässään, eikä heitä valmistella sijoittavan tahon kautta asiaan. He eivät saa koulutusta tai tukea tulevaan muutokseen. Tähän oli myös kehitysideoita, ja puheeksi nousi jonkinlainen työnohjaus tai terapia, jossa perhettä biologisten lasten kanssa kuultaisiin säännöllisin väliajoin yhdessä ja heidän vointiaan ja mielipiteitään kuultaisiin. Toivottiin myös enemmän järjestettäväksi yhteistä toimintaa ja yhteisiä hetkiä.

7 POHDINTA

Lähdin pohtimaan omaa polkuani sosionomiopintojen keskellä, omaa ammatillisuuttani ja omaa historiaani. Millainen opinnäytetyö tukisi näitä kaikkia, millaiseen lopputyöhön haluaisin sosionomiopintoni päättää. Sijoitetut lapset ovat aina olleet lähellä sydäntäni ja halu auttaa heitä. Olen itse toiminut sijaisperheen biologisena lapsena toistakymmentä vuotta ja omannut monta läheistä ja itselle rakasta sijaissisarusta. Tällä hetkellä myös työskentelen sijoitettujen lasten parissa, joten opinnäytetyöni aihe tutki itselleni tärkeää asiaa ja tuo esiin kohderyhmän, josta mielestäni liian vähän puhutaan.

Aihe ehdotuksen tein koululleni ja pian sainkin työni ohjaajaksi Aira Braggen. Aira oli alusta alkaen kiinnostunut aiheestani ja tuki päätöstäni lähteä tutkimaan ja työstämään asiaa. Työn heti alkumetreillä huomasin, että aihetta oli tutkittu todella vähän ja suoria lähteitä oli niukasti löydettävissä. Tämäkin asia vahvisti itselleni sen, miten tärkeä aiheesta on puhua.

Aiheen tutkiminen ensin teorian ja sitten haastattelujen kautta oli itsellenikin terapeuttilinen kokemus. Oli mielenkiintoista ja silmiä avartavaa kuunnella, miten muut ovat sijaissisarouden kokeneet ja millaisia ajatuksia heillä nyt on asiasta. Koin tärkeäksi ja etuoikeutetuksi saada tuoda nämä tunteet ja ajatukset esiin ja toivon mukaan työlläni avartaa monen muunkin silmiä ja mahdollisesti saada aikaan muutoksia, joissa nämä biologiset lapset huomioitaisiin jatkossa paremmin.

Työni onnistui mielestäni hyvin ja olen siihen tyytyväinen. Olen kiitollinen kaikille työni edesauttaneille tahoille ja erityisesti haastatteluihini osallistuneille. Saan työni kautta itselleni opintoni päätökseen, mutta samalla saan päättää sen opinnäytetyöhön, jolla on ainakin itselleni merkitystä.

Jatkotutkimusaiheita. Jouduin jo työn alussa rajaamaan työn aluetta ja jättämään pois tutkimusaiheita, joita olisi ollut erittäin mielenkiintoinen tämän työn ohella tutkia. Jatkotutkimusaiheena toimisi tutkimus siitä, millaisia ajatuksia ja

kokemuksia sijaissisaruudesta nämä sijoitetut lapset ovat kokeneet. Mielestäni olisi mielenkiintoista kuulla heidän kokemuksiaan, millaisia voimavaroja ja haasteita he asiaan näkevät ja ovatko nämä samantapaisia, kuin sijaisperheen biologisten lasten kokemukset. Toisena jatkotutkimusaiheena näkisin mitä sosionomilla alan ihmisenä on antaa sijaissisaruiden kokeneelle ihmiselle sosiaalialan kompetensseja hyödyntäen.

LÄHTEET

Enroos, R., Heino, T. & Pösö, T. 2016. Huostaanotto: Lastensuojelun vaativin tehtävä. Tampere. Vastapaino.

Hakala, J. T. 2022. Hyvä, parempi, valmis: Opinnäytetyöopas ammattikorkeakouluille. Helsinki. Gaudeamus.

Hakalehto, S., Toivonen, V., Araneva, M., Helander, M., Koulu, S., Murto, L. & Tolonen, H. 2016. Lapsen oikeudet lastensuojelussa. 1. painos. Helsinki. Kauppakamari.

Hirsijärvi, S. & Hurme, H. 2010. Tutkimushaastattelu: Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Gaudeamus.

Hyvärinen, M., Nikander, P., Ruusuvuori, J., Aho, A. L. & Granfelt. 2017. Tutkimushaastattelun käsikirja. Tampere. Vastapaino.

Ikonen, L. 2013. Salassa pidettävä: Suojeleeko laki lasta vai lastensuojelijaa? Vehmersalmi. Radium-kirjat.

Kallinen, K. 2018. Perhehoitolaisten sisarussuhteet sekä vertaissuhteet sijaisperheessä. Helsinki. Nuorisotutkimusseura. Viitattu 9.2.2023.
<https://elektra.helsinki.fi/oa/0780-0886/2018/4/perhehoi.pdf>

Kaulio, P. & Svennevig, H. 2006. Sisaruus: Rakkautta, vihaa, kateutta. Helsinki: Minerva

Laine, T. 2015. Miten kokemusta voidaan tutkia. Teoksessa Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Toimittanut Valli, R. & Aaltola, J.

L 263/2015 Perhehoitolaki. Viitattu 3.11.2022.
<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2015/20150263>

L 13.4.2007/417. Lastensuojelulaki. Finlex. Viitattu 3.11.2022 Lastensuojelulaki.
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417#L1>

Lastensuojelu.info. Lastensuojelun asiakkaana. Viitattu 7.2.2023
<https://www.lastensuojelu.info/lastensuojelu/lastensuojelun-asiakkaana/>

Leinonen, R. 2018. Sisällönanalyysi. Spoken. <https://spoken.fi/sisallonanalyysi/>

MLL 2021. Sisarussuhteen suuret tunteet. Viitattu 9.2.2023.
<https://www.mll.fi/lapsemme-lehti/sisarussuhteen-suuret-tunteet/>

Parker, J., Stimpson, J., Jänisniemi, L. & Tuomi, S. 2004. Sisarussuhteet: kilpailua ja rakkautta. Helsingissä. Otava.

Perhehoitoliitto. Mitä perhehoito on? Viitattu 12.4.2023.

https://www.perhehoitoliitto.fi/tietoa_perhehoidosta/mita_perhehoito_on

Pesäpuu ry. 2023. Sijaissisaruus. Viitattu 3.2.2023.

<https://pesapuu.fi/toiminta/perhehoito/sijaissisaruus/>

Pecora, P.J., Whittaker, J.K., Barth, R. P., Borja, S. & Vesneski, W. 2018. The child welfare challenge: Policy, practice and research. Routledge.

STM 2023. Perhehoito. Viitattu 14.2.2023. <https://stm.fi/perhehoito>

Thomas, A., Liu, H. & Umberson, D. 2017. Family relationships and Well- Being, Innovation in Agnin. Viitattu 2.5.2023

<https://academic.oup.com/innovateage/article/1/3/igx025/4617833>

THL 2023. Sijaishuollon muodot. Viitattu 12.4.2023.

<https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto/sijaishuollon-muodot>

Tilastokeskus. Validiteetti. Viitattu 26.4.2023.

<https://www.stat.fi/meta/kas/validiteetti.html>

LIITTEET

LIITE 1

Haastattelurunko

Teema 1: Haastateltavan taustaa

- Sukupuoli?
- Ikä sijaissisaruiden alkaessa ja tämän hetkinen ikä?
- Asutko tällä hetkellä sijaissisarusten kanssa samassa taloudessa?

Teema 2: Ajatuksia sijaissisaruudesta

- Muistatko, kun teille tuli sijaislapsia? miltä se tuntui? miten se tapahtui?
/ Tiesitkö mitä tapahtuu ja miten sinulle asiasta kerrottiin ja kysyttiinkö asiaan sinun mielipidettäsi?
- Mitkä asiat muuttuivat eniten? positiivisesti ja negatiivisesti.
- Koetko olevasi läheinen sijaissisarustesi kanssa?
Ja oletko tyytyväinen suhteeseen, joka teidän välillänne sijaissisaruksen kanssa on?

Teema 3: Sijaissisaruiden tuomat myönteiset kokemukset ja haasteet

- Mitä myönteisiä asioita sijaissisaruus mieleesi tuo?
- Mitä hyvää koet, että sijaissisaruus on perheeseen tuonut?
- Mikä sijaissisaruuksessa on ollut parasta?
- Mitä haasteita sijaissisaruus mieleesi tuo?
- Mitkä asiat koet huonona, joita sijaissisaruus on tullessaan perheeseen tuonut?
- Mitkä asiat harmittavat sinua eniten?
- Onko jotain asioita, joita tekisit ihan alusta alkaen toisin?
- Mikä sijaissisaruuksessa on ollut haastavinta?

Teema 4: Tulevaisuus

- Koetko, että olet tulevaisuudessa tekemisissä tai läheinen sijaissisarustesi kanssa omasta aloitteestasi? miksi/miksi et?
- Koetko että sijaissisaruus vaikuttaa siihen kuka nyt olet ja millainen sinusta on tullut, jos kyllä, miten?
- Jos sinulla on tai haluat omia lapsia, voisitko kuvitella että teille tulisi sijaislapsia ja näin omille lapsillesikin tulisi sijaissisaruksia? Miksi, miksi et?

Teema 5: Haastateltavan vapaa sana tai yhteenveto asiasta

